

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра статистики та математичних методів в економіці
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 051 «Економіка»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою
«Бізнес-економіка та аналітика»
(назва освітньої програми)

на тему: **«Статистичний аналіз фінансових результатів підприємств у ключових галузях економіки України»**

Виконавець:

студент факультету ФЕУП

Кощавка Яна Денисівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Андрейченко Андрій Вадимович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2025

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Фінансові результати є ключовим показником ефективності господарської діяльності підприємств, а їхнє дослідження має першочергове значення для забезпечення фінансової стабільності, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки країни в цілому. В умовах трансформаційних змін, війни, високої волатильності макроекономічних показників та структурних зрушень в економіці України, зростає потреба у глибокому аналізі чинників, що впливають на формування прибутків і збитків підприємств різних галузей.

У сучасній науковій літературі питання аналізу фінансових результатів висвітлюються у працях В.Б. Захожая, І. В. Кобзева, О.Ф. Мельникова, Є.В. Мниха, Б. Є. Грабовецького, І. В. Шварца, Т. Д. Косової, І. В. Сіменко, З. М. Мочаліної, О. В. Поспелова, які досліджували методи оцінки рентабельності, аналіз доходів та витрат, застосування статистичних і економіко-математичних підходів до аналізу фінансової ефективності. У даній роботі розвиваються ці підходи з урахуванням актуального українського контексту, доповнюючи класичний аналіз оцінкою галузевих відмінностей і побудовою прогнозних моделей.

Об'єктом дослідження є фінансові результати підприємств ключових галузей в економіці України.

Предметом дослідження виступають закономірності формування фінансових результатів підприємств, їхня залежність від макроекономічних та галузевих факторів, а також методи статистичного аналізу і прогнозування цих результатів.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексний аналіз фінансових результатів підприємств в Україні, їхньої динаміки, виявлення факторів макроекономічного впливу та галузевих чинників на прибутковість у міжгалузевому розрізі, групування основних видів діяльності за схожими фінансовими характеристиками та побудова прогнозних моделей.

Для досягнення цієї мети поставлено наступні **завдання**:

- з'ясувати економічну сутність фінансових результатів та особливості їх трактування в науковій літературі, визначити основні фінансові показники для оцінки ефективності підприємств у різних секторах;
- проаналізувати динаміку фінансових результатів підприємств за секторами економіки України у 2015-2023 роках;
- здійснити міжгалузеве порівняння фінансової ефективності;
- оцінити вплив макроекономічних та внутрішньогалузевих факторів на прибутковість підприємств;
- побудувати трендову модель прогнозування фінансових результатів;
- надати рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості підприємств з урахуванням особливостей галузей.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи (аналіз, синтез, узагальнення, індукція, дедукція), а також спеціальні статистичні та економіко-математичні методи: горизонтальний, вертикальний, дисперсійний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, трендове прогнозування, кластерний аналіз.

Обробка статистичних даних і побудова моделей здійснювалася за допомогою

Інформаційну базу дослідження склали офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, публікації науковців, матеріали нормативно-правової бази, наукові статті, джерела фахової літератури з теорії фінансового аналізу та результати власних досліджень.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (34 найменувань) та 24-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 89 сторінок. Основний зміст викладено на 63 сторінках. Робота містить 22 таблиці, 8 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано тези та статтю:

Андрейченко А.В., Кощавка Я.Д. Вплив макроекономічних факторів на фінансові результати. Актуальні аспекти сучасної статистичної науки і практики: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті проф. А.З. Підгорного, м.Одеса, 6 червня 2025р. Одеса, 2025, с. 8-11.

Кощавка Я. Д. КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ / Я. Д. Кощавка, А. В. Андрейченко // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 11. Частина I. Одеса, ОНЕУ. 2025. С. 4 – 9.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методологічні основи аналізу фінансових результатів підприємств»** визначено роль фінансових результатів у фінансовій стабільності, інвестиційній привабливості та стратегічному розвитку. Розглянуто фінансові показники, які відображають ліквідність, ефективність, заборгованість та прибутковість. Проаналізовані традиційні методи оцінки фінансового стану підприємства та звернено увагу на адитивному підході до оцінки фінансової стійкості, який є найбільш надійним у нестабільних економічних умовах України. Серед них розглянуто моделі Альтмана для прогнозування ризику банкрутства.

У другому розділі **«Аналіз фінансових результатів підприємств у ключових галузях економіки України»** було проаналізовані фінансові результати підприємств ключових секторів економіки України за період 2015-2023 рр. Дослідження проведено у розрізі первинного, вторинного та третинного секторів економіки, виявлено динаміку прибутковості, структуру доданої вартості, міжгалузеві відмінності, основні тенденції та проблеми. Встановлено, що економіка України зміщується у бік сфери послуг, де фіксуються зростання фінансових показників, тоді як промисловість, будівництво та агросектор характеризуються високою нестабільністю. Проведено кластеризацію видів економічної діяльності за фінансовими характеристиками, такими як розмір фінансових результатів, чистий прибуток та рентабельність операційної та всієї діяльності, що дозволило виокремити групи підприємств з подібними рівнями ефективності ведення господарської діяльності.

У третьому розділі *«Статистичний аналіз факторів, що впливають на фінансові результати підприємств»* досліджено вплив макроекономічних показників за допомогою кореляційного та регресійного аналізу, в результаті чого встановлено, що найбільший позитивний вплив має обсяг капітальних інвестицій. Проведений галузевий аналіз показав, що фінансові результати підприємств залежать від різних факторів у кожній галузі: у сільському господарстві – від валового операційного доходу, у промисловості – від масштабу діяльності, у будівництві – від витрат, у сфері послуг – від людського капіталу. На основі трендового аналізу здійснено прогнозування фінансових результатів на 2024-2026 рр., яке вказує на загальне зростання прибутковості підприємств за умови стабільного економічного середовища. Окрім цього, були надані рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості підприємств з урахуванням особливостей галузей.

ВИСНОВКИ

У межах кваліфікаційної роботи було здійснено комплексне статистичне дослідження фінансових результатів підприємств України з урахуванням галузевої специфіки, макроекономічних детермінант та динамічних тенденцій упродовж 2015-2023 років. Метою дослідження було теоретичне обґрунтування та практичний аналіз закономірностей формування прибутків і збитків підприємств, визначення чинників, що впливають на ці результати, а також розробка науково обґрунтованих прогнозів і рекомендацій для підвищення фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

У першому розділі обґрунтовано сутність фінансових результатів як ключового індикатора ефективності функціонування підприємств. Досліджено підходи різних економічних шкіл до трактування прибутку, систематизовано основні фінансові показники, що використовуються для аналізу результативності діяльності підприємств у різних секторах економіки. Проведена оцінка загальнонаукових та спеціалізованих методів фінансового аналізу, зокрема горизонтального, вертикального, коефіцієнтного, факторного, кластерного й регресійного аналізів. Обґрунтовано доцільність застосування адитивних та трендових моделей в умовах нестабільного економічного середовища.

У другому розділі проведено міжгалузевий статистичний аналіз динаміки фінансових результатів підприємств України. На основі офіційних статистичних даних виявлено, що структура економіки України у досліджуваний період зазнала суттєвих змін, зокрема у бік зростання значущості третинного сектору (сфери послуг), який у 2023 році був на провідних позиціях за обсягами прибутків. У результаті дослідження фінансових результатів підприємств ключових галузей економіки України за 2015-2023 рр. встановлено наявність суттєвої нестабільності показників прибутковості як у розрізі секторів економіки, так і за окремими видами економічної діяльності. Найбільш різкі коливання спостерігалися у первинному секторі, де фінансовий результат сільського господарства у 2021 році досяг рекордного значення 239,9 млрд. грн., але вже у 2022 році скоротився на 63,6%, а в 2023 році – ще на 25,1% (до 65,4 млрд. грн.). Водночас фінансові результати лісового

господарства демонстрували помірне зростання, а рибне господарство залишалося стабільно низькорентабельним або збитковим.

У вторинному секторі найгостріше проявилася циклічність. Промисловість у 2015-2016 роках була збитковою, а у 2021 році зафіксовано значне покращення (449,5 млрд. грн. прибутку), однак у 2022 році спостерігався різкий спад до 228,8 млрд. грн. У 2023 році ситуація частково стабілізувалася, фінансовий результат склав 105,3 млрд. грн. У будівництві динаміка загалом залишалася нестійкою, хоча спеціалізовані будівельні роботи виявилися єдиною підгалуззю з позитивним і зростаючим фінансовим результатом у 2023 році (5,1 млрд. грн.).

Серед видів економічної діяльності у сфері послуг найвагоміші фінансові результати у 2023 році зафіксовано в оптовій та роздрібній торгівлі 177,8 млрд. грн. (зростання порівняно з 2022 роком на 127,5 млрд. грн.); інформаційних та телекомунікаційних послугах 52,6 млрд. грн. (зріст на 35,2 млрд. грн. порівняно з 2022 р.); транспорті та поштової діяльності 47,1 млрд. грн. (проти 23,0 млрд. грн. збитку у 2022).

Водночас низькорентабельними або збитковими у 2023 році залишалися такі види діяльності як освіта (-74 млн. грн.), а також мистецтво, спорт та розваги, які лише вийшли із зони збитковості (12,0 млрд. грн. прибутку проти -3,8 млрд. у 2022 р.).

Кластерний аналіз дозволив згрупувати види економічної діяльності України за схожими фінансовими характеристиками. Перший кластер включає галузі з низькими фінансовими результатами та нестабільною прибутковістю, зокрема: будівництво будівель і споруд, рибне господарство, освіта, охорона здоров'я. Другий кластер об'єднує галузі зі середніми фінансовими показниками та нестійкою прибутковістю: спеціалізовані будівельні роботи, адміністративне обслуговування, тимчасове розміщування й харчування, операції з нерухомістю, лісове господарство, водопостачання, мистецтво, спорт, наукова та технічна діяльність, постачання електроенергії. Третій кластер включає сектори з високими та стабільними фінансовими результатами: сільське господарство, інформація та телекомунікації, транспорт, фінансова й страхова діяльність, переробна та добувна промисловість. Четвертий кластер представлений лише одним видом діяльності оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, що має найвищі прибуткові та фінансові показники серед усіх груп.

У третьому розділі здійснено кореляційно-регресійний аналіз макроекономічних факторів, що впливають на фінансові результати підприємств. Проведена оцінка виявила, що капітальні інвестиції мають найтісніший позитивний зв'язок із прибутковістю підприємств (коефіцієнт кореляції 0,9209). Також позитивний вплив виявлено з боку темпів зростання реальної заробітної плати та ВВП. Натомість інфляція, облікова ставка НБУ та рівень безробіття чинять переважно негативний вплив. На основі цих висновків побудовано багатофакторну регресійну модель, одна змінна якої — капітальні інвестиції — виявилась статистично значущою, що зумовило подальше спрощення моделі до одновимірної регресії. Отримане рівняння дозволяє прогнозувати фінансові результати на основі змін обсягів інвестицій. Проведений галузевий кореляційний аналіз показав, що фактори впливу суттєво різняться залежно

від сектора: у сільському господарстві ключову роль відіграють валовий дохід і додана вартість; у промисловості — масштаби діяльності; у будівництві — витратні фактори; у сфері послуг — людський капітал.

На завершальному етапі дослідження було здійснено прогнозування фінансових результатів підприємств за трендовою моделлю. За збереження існуючої лінійної тенденції, фінансові результати підприємств до оподаткування загалом по всім видам економічної діяльності прогнозуються на рівні 653,2 млрд. грн. у 2024 році, 733,2 млрд. грн. у 2025 році та 813,2 млрд. грн. у 2026 році, що свідчить про загальну позитивну динаміку.

Найбільші прибутки очікуються у сфері послуг, де прогнозований результат зросте з 358,9 млрд. грн. у 2024 році до 459,0 млрд. грн. у 2026 році, хоча водночас фіксуються й найвищі збитки (до 182,9 млрд. грн.), що потребує підвищеної уваги до контролю витрат. Промисловість зростатиме стабільно з 151,0 млрд. грн. до 190,1 млрд. грн., демонструючи ефективну діяльність. У сільському, лісовому та рибному господарстві прогнозується зростання з 136,3 млрд. грн. у 2024 до 153,2 млрд. грн. у 2026 році, із помірною динамікою збитковості. Найнижчі результати зберігаються у будівництві (від 6,9 млрд. грн. у 2024 до 10,9 млрд. грн. у 2026), що свідчить про структурні проблеми галузі. Прогноз залишається достовірним лише за умов стабільного економічного середовища, тому необхідне регулярне оновлення моделі на основі фактичних показників.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що фінансові результати підприємств формуються під впливом поєднання зовнішніх макроекономічних умов та внутрішньогалузевих факторів. Найбільш стійкі позиції займають підприємства, які активно інвестують у розвиток, оптимізують витрати, адаптуються до змін попиту та зберігають гнучкість у виробничій і фінансовій політиці.

На основі проведеної оцінки обґрунтовано такі рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості підприємств:

- для підприємств первинного сектору впровадження ресурсозберігаючих технологій, оптимізація управління біологічними активами та зменшення сезонних коливань прибутковості;
- для промисловості модернізація виробничих потужностей, диверсифікація продукції та розвиток експортного потенціалу,
- для будівництва оптимізація витратної структури, цифровізація проєктного управління та зміцнення фінансової дисципліни;
- для сфери послуг підвищення продуктивності праці, розвиток людського капіталу та інвестиції в автоматизацію сервісів;
- для всієї економіки загалом стимулювання капітальних інвестицій через податкові механізми, забезпечення доступу до фінансових ресурсів та підтримка підприємств у кризових умовах.

Отже, проведена оцінка підтверджує досягнення поставленої мети та виконання усіх завдань дослідження. Запропоновані висновки і практичні рекомендації можуть бути використані при формуванні фінансової стратегії підприємств, а також у процесі прийняття рішень на макро- та мезоекономічному рівнях для стабілізації фінансового стану національного бізнесу.

АНОТАЦІЯ

Кошавка Я. Д. «Статистичний аналіз фінансових результатів підприємств у ключових галузях економіки України».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

051 «Економіка» »

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою « Бізнес-економіка та аналітика »

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2025.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є фінансові результати підприємств ключових галузей в економіці України.

У кваліфікаційній роботі розглянуто динаміку та структуру фінансових результатів підприємств у розрізі секторів економіки України. Досліджено особливості фінансової результативності в окремих видах економічної діяльності впродовж 2015-2023 рр. Проведено міжгалузеве порівняння за допомогою кластерного аналізу, виявлено вплив макроекономічних та галузевих факторів на фінансові результати. Зроблено прогнозування фінансових результатів, прибутків та збитків та обґрунтовано рекомендації щодо підвищення ефективності фінансової діяльності.

Ключові слова: *фінансові результати, прибутковість, сектори економіки, види економічної діяльності, рентабельність, фінансова стійкість.*

ANNOTATION

Koshchavka Y. D. “Statistical Analysis of the Enterprises’ Financial Outcomes in the Core Sectors of Ukraine’s Economy”

Qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in special

051 “Economics”

for the educational program “Business Economics and Analytics”

Odesa National University of Economics. – Odesa, 2025.

The bachelor's qualification work consists of three sections. The object of research is the financial outcomes of enterprises in key sectors of the Ukrainian economy.

The qualification work considers the dynamics and structure of financial results of enterprises in the context of sectors of the Ukrainian economy. The peculiarities of financial performance in certain types of economic activity during 2015-2023 are investigated. An inter-sectoral comparison is made using cluster analysis, the impact of macroeconomic and sectoral factors on financial results is revealed. Forecasts of financial outcomes, profits and losses are made and recommendations for improving the efficiency of financial activities are substantiated.

Keywords: *financial results, profitability, sectors of economy, types of economic activity, return, financial stability.*